

J. J. N.
Academisk Afhandling

Om
Det Wårde,

Swaruti

OECONOMIEN

Blifwit Hållen
Af åtskilliga Gamla Folkslag.

Med Wederbörandes Samtycke,

Under

Oeconom. PROFESSORENS och Ledamotens af Kongl. WA-
SA Orden, Wetensk. Acad. Wet. Soc. i Upsala och Kongl.
Svenska Patriot. Sällskapet

Herr

DOCT. PEHR KALMS

Inseende,

Utgifwen

af

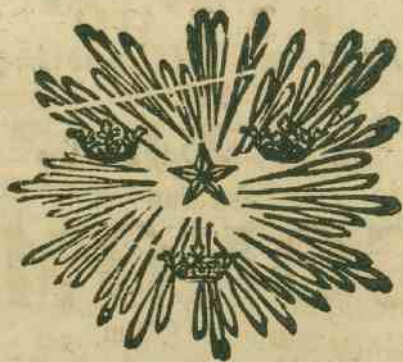
THOMAS ELENIUS

Philosoph. Cand. Österbotninge.

I Åbo Acad. öfve Lärosal den Junii 1775.

Å B O,

Tryckt hos JOHAN CHRISTOPHER FRENCKELL.

S. I.

De lärdas egenkärlek och fåfånga har väckt mångfaldiga och til sina följder ganska skadeliga tvister om Wetenskapernas värde och företräde fram för hwarandra. Vår uplysta tid ratar en så osmakelig fåfånga. Man anser, åtminstone borde man anse hwar och en af Wetenskaperne värdig at älskas, idkas, hedras, upmuntras och befordras. Om den ena af dem tyckes i et afseende hafwa företräde, så har den andre i et annat. Deras samband och förening är så nödig, för at wärka människoslägtets sällhet, som flera stämmors och instrumenters, til en ljuftig och behagelig musik. Men ehuru således hwar och en förnuftig wetenskapernas idkare hysar den dygdiga blyg-

bligsamhet, at han icke tilwäller och tiltrugar sin wetenskap, för den han sjelf måst hogfålles, främsta rummet ibland wetenskaperna, så anjer han dock för en af sina största skyldigheter, at ej allenast idka och utwidga, utan ock at på et utmärkt sätt recommendera och wårda sin egen wetenskap och dess idkare. Et sådant bemödande är ej allenast låfligt, utan ock ädelt och berömnwärdt.

Med sådana tankar om Wetenskapernas jämwig och lika wårde, är det som jag nu är sinwad skrifwa någre rader til den wetenskapens lof, hwilken ådragit sig all min kärlek och upmärksamhet, nemligen Oeconomien. Och som intet beröm kan wara större för denne wetenskap, än det, at hon blifwit högt wårderad af de största och måst berömda män och hjältar hos de förnuftigaste ibland de äldsta folkslag, så är det deras exempel, som jag i det efterföljande utber mig få ställa för mina Läsares ögon. Man lærer då finna, at ehuru Oeconomien tyckes wara wårt nuwarande tidehwarfs hufwud-studium, hafwa dock den äldre tidens seder och tänkesatt mera gynnat henne.

§. 2.

Ut Assyrier, Perfer, Meder, Babylonier, Egyptier och Cartaginenser sact et utmärkt wårde uppå Hushålls wetenskapen, det kunde med många giltiga betyg bewisas, om jag nu hade tid och rådrum at,

stöka i älderdomens gömmor. Då skulle man finna, at de i flera delar af Oeconomien gjort sådana storwårk, til hwilka vår tids människor näppeligen tyckas wara wurna. Deras bygnader trotsa ännu förgängeligheten, och wisa för våra ögon, at de i byggningskonsten, som är en af Oeconomimens största delar, stigit til en höjd, som för oss ännu är ofölgängelig, och til hwilken efterwärlden sent eller aldrig lär uphinnas. Åltrens fruktbarhet hafwa många af de upräknade folkslagen bragt så högt, at de skördat ifrån 100:de til 300:de kornet. Våra äldste Förfäder kunna ock räknas ibland dem, som wetat sätta värde uppå Oeconomien. Det är sant at de woro tappre, och at tapperheten war den dygd, som ådrog sig deras största aktning och upmärksamhet: glansen af den samma kunde dock så litet förblindad dem, at hellswe deras tappreste Konungar woro ansedde med förakt, om de ej tillika woro mäne om en god Hushållning. Et prof härpå är, at de tillagt en af sina bättre Regenter det nestlige tilnamnet Barcke Konung, för at, til Regenters sträck och warnagel förewiga minnet af den wårdslöshet och försunnelse, hwarmed han stötte Rikshushållningen, och med hwilka miswårkt och Landsplågor plåga ofskihattigt wara förenade.

§. 3. 4

Då man om de ofwännämde til måsta delen Barbariska folkslag har sig bekant, at de utmärkt wårderat Hushålls wetenskapen, så är lätt at sluta, det de

de mera polerade folkslagen ännu högre skattat den samma. Dessa äro Grækerna och Romarena. Bägge dessa folkslagens Historie är upfylld med minnesmärken af deras hushållswett och idoghet. Hwad de förre nämligen Grækerna widträffar, så är af Lärdoms Historien bekant, at deras snillen omfattat alla nyttiga wetenskaper, och at de sökt upstända lius i dem alla: Huru kunde de då glömma Oeconomien, den nyttigaste af dem alla? til öfverflöd witna ock deras skrifter i Oeconomien hårom så tydeligen, at intet däremot kan inwändas. Aristoteles har, ibland annat, äfwen skrivit i Oeconomien. Hesiodus har som en wyverlig skald sjungit til Oeconomien ära, och en Oeconom kan med största nöje och nytta läsa hans sånger. Det främsta rummet ibland Grækernas Oeconomer intager dock Xenophon med största rätt. Hans *oikonomika* witna om dess författares eftertänka, kunskaper och wältalighet: så aldeles, at föga fattas, at icke han sjelf ägt hwad han wid slutet af nämnde afhandling fordrar af en Oeconom, nämligen et snille, hwari är något Gudomligt.

S. 4.

Men wi skynda oss til Romarena. De hafwa upstigit til den höjd af walmåga, sällhet och ära, til hwilken intet folkslag förr eller efter dem hunnit, ock til hwilken de alldrig hinna, så länge de icke följa deras grundsats, som efter en Fransusk författares sanna utlåtelse war: il faut faire de la culture

des terres la premiere affaire d'Etat. Åkerbruket gaf åt detta folk idel raska, tappra och trogna medborgare, hwilka med en förundrans wård lätthet och i en hast höjde Rom til hela werldenes hufwudstad. Romulus war den som ingaf sit folk den nationella princip, at man borde i åkerbruk så söka sin ara och sin anseende, som man är säker at däri winna sin utkomst, sin härqning och sit nöje; och för at ständigt bibehålla Agronomien i största helgd och wördnad, stiftade han et besynnerligt Prästerkap, bestående af 12. Åker-bröder fratres aruales, och Regenten sielf war en af dem. De boro, utom all annan prydning, en Krona af ar. Deras högtideligaste göromål war, at offra åt sädes-Gudinnan Seja eller Segesta för at erhålla en lyckelig skörd. Numa förordnade ej lång tid därefter, at förslingen af säd win och alla frugter borde hembäras Gudarna, af hwilka ganska många dyrkades såsom hafwande wård om Åkerbruket, hwilket man således ansåg flera än en Gud wärdigt. Augustinus talar i sin bok de Civitate Dei 4, 8, harom så märkwärdigt, at wi icke kunna undgå at anföra hans ord; Han säger om Romarena: nec agrorum munus uni alicui Deo committendum arbitrati sunt, sed rura Deæ Rusinæ; juga montium Deo Jugatino; collibus Deam Collatinam; vallibus Valloniam præfecerunt. Nec saltem potuerunt unam Segetiam talem invenire, cui semel segetes commendarent; sed sata frumenta quamdiu sub terra essent, præpositam voluerunt habere Deam Sejam; cum vere jam supra terram essent et
 segetem

segetem facerent, Deam Segetiam; frumentis vero collectis & reconditis, ut tuto fervarentur, Deam Tutilinam præposuerunt. Cui non sufficere videre tur illa Segetia, quamdiu seges ab initiis herbidis usque ad aristas acidas perveniret? Præfecerunt tamen Proserpinam frumentis germinantibus, geniculis nodisque culmorum Deum Nodatum, involumentis folliculorum, Deam Volutinam; cum folliculi patefcunt, ut spica exeat Deam Patelenam; cum segetes novis aristis æquantur, quia veteres æquare hostire dixerunt, Deam Hostilinam; florentibus frumentis Deam Floram; lactescentibus Deam Lacturtiam; maturescentibus Deam Maturam; cum runcantur, id est a terra auferuntur, Deam Runcinam. - -

Jungen heders systla ansågs hos Romarna för så stor, som den at vara Åkerman. I förstone voro ock alla Romerske Borgare det. Då wissa dagar kommo de til staden, då något wigtigt föreföll, hwilket de afgjorde i sina Comitia. At ligga i staden och genom något ämbete eller handwärf söka sin föda ansågs för mindre Heder. Plinius säaer uttröckelighen i hist nat. l. 18. c. 2. Vera illa Romuli proles semper rusticam plebem præposuit urbanæ, qui in villis, ignaviores habiti quam qui foris terram molirentur. Cato i sin bok de re rustica c. 1. anför ock, at man den tiden ej kunde gifwa någon et mera smitrande loford, än då man kallade honom en god Åkerman och Husbållare: Et virum bonum cum laudabant, ita laudabant. Bonum

num agricolam bonumque colonum; amplissime laudari existimabatur, qui ita laudabatur.

Denna åra och detta Låsford bestod ej uti inbilning, utan medförde något werkeligt. De största Statsmän och Gåldtherrarar blefwo ifrån plogen kallade til at styra Samhället och dess Krigshävarar, och ansågo ej för skamligt at åter gå tillbaka til sin plog. Hvarken Soldaten eller Officeraren skändes at efter fulländad seger och firad triumph wända sina händer til Jordbruket. Plinius frågar hwar orsaken wore, at åfern den tiden gaf så rikelig afkastning, och svarar derpå sielf rätt artigt: Ipsorum tuncmanibus imperatorum colebantur agri; utfas est credere, gaudente terra vomere laureato & triumphali aratore: sive illi eadem cura semina tractabant qua bella, eademqve diligentia arva disponebant, qua castra; sive honestis manibus omnia lætius proveniunt quoniam & curiosius fiunt. Han anför derpå Attilii Reguli exempel, hwilken blef kallad til at emottaga Consularet, under det han hölt på at så sin åker och war öfwerhölid af dam och stoft: Hwaraf han feck tilnamnet Seranus. Afwen så hadde redan tilföre Quintius Cincinnatus blifwit upkallad til den högsta heder til hwilken en Romare kunde stiga, nämligen Dictaturen, då han som bäst war sysselsatt med at sköta de 4 jugera land dem han ägde, hwilka til äminnelse hwaraf blefwo prata Quintia kallade.

Här twingas jag at twårt afbryta det ringa arbete jag under en fröndigt påstående swår sjukdom på en afild ort med möda kunnat sammansatta. Wid et lägligare tillfälle har Läsaren at wänta något mognare.

